

VIVERE!
VINCERE!
CREARE!

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти
ОС «Магістр»
спеціальності 033 «Філософія»

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ
КОМУНІКАЦІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 033 «Філософія»**

Київ 2022

Укладачі: Л. Г. Дротянко — д-р філос. наук, проф., зав. кафедри філософії;
М. А. Абисова — канд. філос. наук, доц., доцент кафедри філософії

Рецензент Н. Г. Мозгова — д-р філос. наук, проф., зав. кафедри філософії та суспільствознавства (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова)

*Затверджено Науково-методично-редакційною радою
Національного авіаційного університету
(протокол № 6/21 від 18.10.2021 р.).*

Т 338 Теоретичні засади філософії комунікації : методичні рекомендації до виконання курсової роботи / уклад.: Л. Г. Дротянко, М. А. Абисова. — К. : НАУ, 2021. — 28 с.

Викладено основні вимоги до змісту, організації виконання, оформлення, порядку захисту та критеріїв оцінювання курсової роботи з дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації».

Для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності 033 «Філософія» освітньо-професійної програми «Філософія комунікації».

ВСТУП

Невід'ємною складовою підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія» освітньо-професійної програми «Філософія комунікації» є підготовка курсової роботи, яка здійснюється під керівництвом науково-педагогічного фахівця кафедри філософії.

Одним із напрямів науково-дослідної роботи, яка здійснюється здобувачами в межах навчально-виховного процесу, є підготовка курсової роботи, що виконується самостійно в процесі навчання в закладі вищої освіти.

Для виконання курсової роботи здобувач вищої освіти повинен знати:

- предметну область дослідження;
- сучасні методи науково-філософських досліджень;
- теоретичний матеріал з фаху, можливості застосовувати його під час вирішення конкретних наукових завдань;

уміти:

- чітко формулювати проблему та оцінювати ступінь її актуальності;
- обґрунтовувати обрані методи вирішення поставлених завдань;
- самостійно працювати з літературою та іншими інформаційно-довідковими матеріалами;
- добирати необхідні відомості, аналізувати та інтерпретувати їх, подавати в графічно-ілюстративній формі;
- робити обґрунтовані висновки;
- надавати практичні пропозиції щодо удосконалення окремих напрямів діяльності досліджуваного об'єкта;
- викладати свої думки грамотно;
- правильно оформляти роботу.

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи та додатки до них містять основні вимоги, які висуваються до змісту, оформлення, організації виконання, порядку захисту та критеріїв оцінювання. Виконання, оформлення та захист курсової роботи здійснюються в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Час, потрібний для виконання курсової роботи, – до 30 год самостійної роботи.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

1.1. Поняття, мета і завдання курсової роботи

Курсова робота — самостійне дослідження здобувача, яке завершує вивчення дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації», передбачене навчальним планом.

Курсова робота зараховується як окремих модул, на неї поширюються всі положення рейтингової системи оцінювання набутих здобувачами вищої освіти знань та вмінь, визначених робочою програмою дисципліни.

Метою написання курсової роботи з дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації» є систематизація, поглиблення та закріплення теоретичних знань, набутих здобувачами вищої освіти під час навчання за дисципліною «Теоретичні засади філософії комунікації» у рамках спеціальності 033 «Філософія» освітньо-професійної програми «Філософія комунікації».

Курсова робота допомагає оволодіти навичками науково-дослідної роботи; збирати, аналізувати та творчо осмислювати дані, формулювати висновки, пропозиції та рекомендації з предмета дослідження.

Виконання курсової роботи свідчить про готовність здобувача до написання кваліфікаційної роботи.

Написання курсової роботи спрямоване на виконання таких завдань:

1. Поглиблення і закріплення теоретичних знань із дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації».
2. Залучення до науково-дослідницької роботи шляхом пошуку, добору, узагальнення, а також критичного викладу матеріалів філософської, наукової та методичної літератури.
3. Розвиток навичок самостійної роботи за обраною темою.
4. Підготовка курсової роботи передусім проходженню переддипломної практики, виконанню кваліфікаційної роботи.

1.2. Вимоги до курсової роботи

Приступаючи до виконання курсової роботи, здобувач вищої освіти має ознайомитися з основними вимогами до такого виду робіт. Це, насамперед, стосується самостійності та своєчасності виконання, науково-теоретичного рівня проведеного дослідження, змісту, форми викладу та оформлення науково-дослідницького матеріалу. З огляду на це, курсова робота має відповідати таким вимогам:

- бути самостійним дослідженням, присвяченим вивченню обраної проблематики з теорії комунікації;
- містити поглиблений аналіз предметної області дисципліни;
- подавати матеріал чітко, логічно та аргументовано;
- відображати вміння користуватися прийомами пошуку, відбору, аналізу та систематизації науково-теоретичного матеріалу;
- містити обґрунтовані висновки;
- мати належне оформлення та правильне наведення результатів науково-дослідної роботи;
- відповідати правилам оформлення посилань, списку використаних джерел;
- бути виконаною і зданою на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Курсова робота, яка виконується в системі вищої освіти, належить до навчальних самостійних робіт, тому в її основі переважно повинен бути наведений аналіз уже відомих теоретичних положень та практичних результатів. Утім, курсова робота не є компіляцією фрагментів різних статей і підручників.

Передбачається, що вона на основі узагальнення літератури, матеріалів емпіричних досліджень міститиме дані та факти, які розкривають авторське бачення проблеми щодо комунікативних явищ, процесів, а також аргументовано подаватиме нове у досліджуваній комунікативній сфері. Структура роботи, її мета, завдання, методика дослідження та висновки підпорядковуються цьому положенню.

Курсову роботу здобувач виконує українською мовою. Робота, яка не відповідає вимогам щодо самостійності виконання, змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, а також за відсутності конкретних результатів із проблематики дослідження, до захисту не допускається і повертається здобувачеві на доопрацювання.

1.3. Вибір та затвердження теми курсової роботи

Тематика курсових робіт розроблена кафедрою філософії відповідно до навчального плану за освітньо-професійною програмою «Філософія комунікації» спеціальності 033 «Філософія», затвердженої робочої програми з дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації» (додаток В). Перелік тем курсових робіт, наданий кафедрою філософії, не позбавляє можливості здобувача за погодженням із завідувачем кафедри та після консультацій із керівником сформулювати тему самостійно.

Тематика курсових робіт повинна: бути актуальною в науковому та практичному значенні; затверджена на засіданні кафедри філософії; зберігатися на випусковій кафедрі; оновлюватися щороку.

Тему курсової роботи здобувач обирає самостійно, враховуючи інтерес дослідника, доступність філософських джерел (навчальних посібників, періодичних видань, статей, монографій тощо) та відповідних нормативних документів.

Під час вибору теми курсової роботи необхідно враховувати, що в межах однієї форми навчання не допускається виконання курсової роботи за однією і тією самою темою двома чи більше здобувачами. Обрані здобувачами та погоджені з керівниками теми курсових робіт затверджуються на засіданні кафедри філософії. Курсова робота з теми, яка не відповідає затвердженій тематиці, до реєстрації та захисту не допускається.

Кожному здобувачеві, який навчається за освітньо-професійною програмою «Філософія комунікації» спеціальності 033 «Філософія», кафедра призначає керівника, який проводить науково-консультаційне керівництво, допомагає скласти план курсової роботи.

2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Етапи виконання курсової роботи

Процес написання курсової роботи передбачає такі етапи:

1. Підготовчий етап.

1.1. Вибір теми курсової роботи та погодження її з керівником.

1.2. Визначення предметної області, мети, завдання курсової роботи.

Мета і завдання курсової роботи. Мету слід формулювати, починаючи зі слів «Дослідити...», «Вивчити...», «Розробити...» та ін.

Формулювання об'єкта і предмета дослідження є обов'язковим елементом вступу. Визначаючи об'єкт, треба дати відповідь на запитання: Що розглядається? У контексті дисципліни «Теоретичні засади філософії комунікації» це, власне, соціальна комунікація як процес соціальної взаємодії. Водночас предмет дослідження визначає аспект розгляду об'єкта дослідження, лише ті суттєві властивості, аспекти, функції, зв'язки та відношення об'єкта, що є основними, визначальними саме для обраного дослідження. Інакше кажучи, об'єктом є те, що досліджується, а предметом — те, що в цьому об'єкті має отримати наукове пояснення. Тему курсової роботи визначає саме предмет дослідження.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його остаточним результатом і шляхами досягнення. Доречно визначити мету курсової роботи як основне, універсальне наукове завдання, стратегічну ціль, вирішенню якої підпорядковано роботу загалом та усі її структурні частини, зокрема.

Поставлена мета дослідження дає змогу визначити завдання дослідження, під якими варто розуміти конкретні питання (проблеми), на які треба дати відповідь в окремих розділах курсової роботи.

1.3. Складання попереднього та розгорнутого планів курсової роботи, погодження їх з керівником.

2. Основний етап.

2.1. Аналіз літературних джерел з обраної проблематики дослідження.

Вивчення літератури варто розпочати з праць, у яких проблема відображається загалом (підручників, посібників, оглядових статей та ін.), а потім перейти до спеціалізованих досліджень (статей у конкретних дослідженнях, нормативних документів тощо). Вивчення складних джерел (монографій) слід починати лише після опрацювання навчальної літератури. Матеріал, що має особливе значення для курсової роботи, старанно опрацьовують, звертаючи увагу на ідеї та пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору.

2.2. Систематизація та узагальнення матеріалу як результат роботи з філософськими джерелами, фактологічним матеріалом.

2.3. Технічне оформлення тексту відповідно до вимог курсової роботи, подання роботи керівникові.

3. *Завершальний етап.*

3.1. виправлення тексту відповідно до зауважень, отриманих від керівника.

3.2. Подання доопрацьованого варіанта курсової роботи на кафедру не пізніше, ніж за тиждень до захисту.

3.3. Підготування до проходження захисту (укладання доповіді, підготовка презентації).

3.4. Проходження процедури захисту курсової роботи у встановлені строки.

2.2. Складання плану курсової роботи

Попереднє ознайомлення з літературними джерелами є основою для складання робочого плану курсової роботи. Наявність робочого плану забезпечує від несистемності і хаотичності під час наукового дослідження конкретної проблематики. Робочий план дає змогу систематизувати коло наукових джерел, дослідницької та філософської літератури.

План погоджується з керівником, уточнюється (за потреби), затверджується. Водночас допускається, що в процесі роботи план курсової роботи може зазнавати змін порівняно з початковим варіантом.

2.3. Підбір та опрацювання філософських джерел

Підбір літератури та складання списку бібліографії з обраної теми курсової роботи рекомендується розпочати з вивчення тих наукових та періодичних видань, які рекомендовані до теми роботи.

Пошук філософських джерел здійснюється за допомогою:

- ✓ бібліотечних каталогів (систематичного та алфавітного);
- ✓ репозитарію Національного авіаційного університету;
- ✓ спеціальних оглядів нової літератури наукових бібліотек;
- ✓ каталогів з оглядом авторефератів і текстів кандидатських та докторських дисертаційних робіт;
- ✓ збірників наукових та науково-практичних конференцій;

- ✓ спеціалізованих наукових журналів;
- ✓ офіційних сайтів спеціалізованих державних та недержавних установ.

Особливу увагу слід приділити друкованим та електронним періодичним виданням, де оперативно публікуються результати досліджень за обраною темою.

Незрозумілі наукові терміни, що трапляються під час опрацювання літературних джерел, варто з'ясувати за допомогою довідників, енциклопедій, словників, на консультаціях з керівником.

Список використаних джерел повинен містити 25–30 позицій (з іноземними джерелами та посиланнями на електронні ресурси). Доцільним є спосіб розміщення філософських джерел у порядку, в якому прізвища авторів і назви (якщо автор не зазначений) розміщуються за алфавітом.

Література, яка була використана під час виконання курсової роботи і на яку є посилання в тексті роботи, оформлюється в загальноприйнятому порядку з послідовною нумерацією джерел.

2.4. Написання розділів курсової роботи

Написання тексту курсової роботи передбачає наявність продуманої логіки викладу, системи аргументів для доказу головної думки. Дослівне копіювання, переписування прочитаної літератури не допускаються.

Свідченням того, що автор має свою точку зору з розглянутих питань і вміє викласти її так, щоб було зрозуміло іншим, є самостійний стиль, точність та ясність викладу, доказовість та аргументованість. Виклад матеріалу повинен вестися грамотно, без стилістичних, синтаксичних та орфографічних помилок. Стиль викладу — науковий.

Зазначене вище не виключає можливості цитування, оформленого у відповідний спосіб. Посилання на літературні джерела, примітки оформлюються відповідно до існуючих правил.

Виклад матеріалу здійснюється без використання займенників «я» і «ми», тобто в безособовій формі.

Особливу увагу необхідно приділити формулюванню основних положень дослідження, теоретичних висновків.

2.5. Написання висновків

Завершальним етапом дослідження, проведеного в курсовій роботі, є висновки. Написання висновків передбачає:

✓ узагальнення описаних теоретичних та отриманих у ході дослідження аргументів для розкриття задекларованої теми курсової роботи;

✓ формулювання основних результатів проведеної в процесі написання курсової роботи самостійної діяльності згідно з тематикою досліджуваних проблем, означення тенденцій, прогнозів, гіпотез.

Виходячи з обсягу курсової роботи, висновки мають бути викладені на 2–3 сторінках. Здебільшого висновки мають містити положення новизни, які відображають результати дослідження. У формулюванні висновків доречним є використання таких висловлювань, як «Встановлено», «Досліджено», «Доведено», «З'ясовано» тощо.

3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ

3.1. Послідовність подання матеріалів у курсовій роботі

Структура курсової роботи така:

- титульний аркуш — 1-а сторінка;
- зміст — 1-а сторінка;
- перелік умовних позначень та скорочень (за потреби);
- вступ — 3–4 сторінки;
- основна частина — 30–35 сторінок;
- висновки — 3–4 сторінки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Титульний аркуш містить:

- назву закладу вищої освіти;
- назви факультету, кафедри, на яких виконувалась курсова робота;
- назву та номер групи виконавця курсової роботи;
- прізвище, ім'я та по батькові (без скорочень) виконавця роботи;

- тему курсової роботи;
- прізвище та ініціали, вчене звання, посаду керівника;
- місто і рік виконання роботи (додаток А).

Зміст роботи починається з нової сторінки. Він містить такі структурні елементи: вступ; назви всіх розділів, підрозділів, послідовно розташованих; висновки; список використаних джерел; назви додатків із зазначенням відповідних номерів сторінок. Приклад оформлення змісту наведено в додатку Б.

У *вступі* розкривається актуальність обраної теми та її науково-практичне значення, формулюються об'єкт і предмет дослідження, визначаються мета та завдання, обираються методи дослідження, визначається ступінь розробленості проблематики курсової роботи в науковій вітчизняній та зарубіжній філософській літературі, формується структура курсової роботи. Остаточний варіант вступу доцільно скласти після завершення основної частини роботи.

Основна частина являє собою змістовне розкриття питань, які становлять предмет дослідження, і поділяється на розділи та підрозділи. Назви розділів і підрозділів повинні цілком відповідати інформації, яка становить їхній зміст. Найменування підрозділів не може дублювати найменування розділу.

Доцільним є висвітлення сучасного стану розробленості проблематики дослідження. Здобувач повинен проаналізувати всі концепції, провести порівняльну роботу, визначити спільні і відмінні риси. Викладення матеріалу основної частини має бути лаконічним, зв'язаним і обґрунтованим.

Основна частина курсової роботи має складатися з двох розділів, кожен з яких має містити два-чотири підрозділи орієнтовно однакового обсягу.

Кожний розділ курсової роботи має завершуватися висновками обсягом 1–2 сторінки, що містять стислі результати дослідження, новизну та практичну цінність отриманих результатів.

Висновки містять теоретичні та практичні підсумки проведеного дослідження. Виписуються загальні висновки, які відображають оцінку одержаних результатів роботи або її окремого стану з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленого завдання, можливі галузі використання результатів роботи — наукову (теоретичну), соціальну (практичну) значущість роботи. Висновки повинні логічно впливати зі змісту викладеного матеріалу, бути

самостійними й конструктивними. Важливою характеристикою висновків є їхня стислість та обґрунтованість.

Список використаних джерел містить джерела, з яких здобувач використав окремі матеріали для отримання власних дослідницьких результатів. Метою посилань є надання змоги відшукати джерело, перевірити достовірність його цитування, представлення повної інформації про нього. Посилатися слід на пізні видання, віддаючи перевагу більш раннім лише у тих випадках, коли в них наявний матеріал, не включений до останнього видання. При цьому слід дотримуватися вимог стосовно назви джерел та послідовності їх розміщення у списку.

Список використаних джерел — це елемент бібліографічного апарату, що розміщується після висновків з метою надання бібліографічних описів використаних джерел. Посилання на літературу у відповідних місцях тексту подаються за таким зразком: [5, с. 39], де 5 — номер джерела за списком літератури, а 39 — сторінка. Якщо посилання здійснюється на декілька джерел одночасно, то вони оформлюються так: [3; 5; 7] або [3; 7, с. 348].

3.2. Основні вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота подається в одному екземплярі. Обсяг завершеної курсової роботи становить 35–40 сторінок, що не включає список використаних джерел та додатки.

Курсова робота друкується за допомогою комп'ютерного набору з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм). Шрифт друку повинен бути чітким. Щільність тексту роботи має бути однаковою. Не допускається перенесення слів у тексті роботи. Текст роботи не має містити лексичні та орфографічні помилки.

Комп'ютерний набір тексту повинен передбачати:

- текстовий редактор — WORD, вирівнювання — по ширині;
- гарнітура Times New Roman;
- кегль шрифту (розмір) — 14;
- міжрядковий інтервал — 1,5 (30 рядків на сторінку);
- абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи і становити 1,25 см.

Поля тексту: ліве — 30 мм, праве — 10 мм, верхнє та нижнє — 20 мм.

Для оформлення нумерованих списків дозволяється використовувати одностильовий маркер по всій роботі (наприклад, маркування «—»).

Для оформлення нумерованих списків із крапкою кожний пункт списку має бути окремим реченням, починатися з великої літери, в кінці завершуватися крапкою. Наприклад, 1. Елементи комунікативної системи.

Один стиль оформлення прізвищ та ініціалів дослідників, які згадуються в тексті роботи: Г. В. Степаненко або Г. Степаненко. Ініціали не можна відривати від прізвища, дотримуючись того, щоб вони лишились в одному рядку.

Оформлення заголовків структурних частин роботи

Заголовки структурних частин роботи **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ ...** (його номер і назва), **ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** друкуються напівжирним шрифтом великими літерами. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами за винятком першої (великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. Після заголовка крапка не ставиться. У випадку, коли заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Текст кожної структурної частини курсової роботи слід починати з нового аркуша. Відстань між заголовком розділу (підрозділу) і текстом, що йде за ним, має становити два рядки. Відстань між заголовком підрозділу та текстом, що йде за ним, — один рядок.

Розміщувати назву розділу (підрозділу) внизу аркуша, якщо після нього залишається менше двох рядків тексту, не дозволяється. У такому разі назва розділу (підрозділу) разом із текстом переноситься на наступну сторінку. Один рядок з абзацу на наступну сторінку переносити не дозволяється.

Вимоги до оформлення нумерації

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака № у правому верхньому куті. Крапка після номера сторінки не ставиться. У нумерації враховуються всі аркуші, в тому числі

додатки. На титульному аркуші та змісті номер сторінки не ставлять, а починають проставляти зі сторінки **ВСТУП**.

У тексті курсової роботи розділи нумерують арабськими цифрами після слова **РОЗДІЛ** без крапки, потім друкують заголовки розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку, за нею друкують заголовок підрозділу. В кінці номера підрозділу стоїть крапка. Наприклад, 2.3. (третій підрозділ другого розділу).

У випадку, якщо розділ або підрозділ має тільки один пункт, або пункт має лише один підпункт, нумерація пунктів (підпунктів) не потрібна.

Вимоги до оформлення таблиць

Теоретичні дані, цифровий матеріал слід оформляти у вигляді таблиць. Таблиці нумерують послідовно в межах розділу арабськими цифрами (за винятком тих, що розміщені в додатках).

У правому верхньому куті розміщують слово «Таблиця» із зазначенням її номера (складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в межах розділу). Наприклад, Таблиця 2.3 (третья таблиця другого розділу).

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують по центру сторінки симетрично до тексту. Слово «Таблиця», її назву подають із великої літери. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку пишеться «Продовження табл. (вказують її номер)».

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Наприклад, «... статистичні відомості наведені в таблиці 2.3». Таблицю розміщують у такий спосіб, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки — з малої, якщо вони утворюють одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть із великої літери. У кінці заголовка та підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Розділення граф таблиці діагональними лініями не допускається.

Текст у стовпчиках починають писати з великої літери, в кінці тексту крапку не ставлять. У таблицях необхідно зазначити одиницю вимірювання.

Якщо всі одиниці вимірювання є однаковими для всіх показників таблиці, вони наводяться в заголовку. Числові дані однорідних величин вирівнюють за правою цифрою для цілих чисел, за комою — для дробових чисел, за знаками «+» і «-» — за межами коливань величини.

Числові значення неоднорідних величин розміщують посередині стовпця. Дрібні величини у таблиці слід наводити з однаковою кількістю десяткових знаків. Якщо цифрові дані в таблиці відсутні, ставиться тире.

Заголовки граф записують паралельно рядкам таблиці. Розташування заголовків граф перпендикулярно рядкам таблиці допускається за умови, що його можна переглянути обертом за годинниковою стрілкою.

Розмір тексту в таблиці становить 12–14 пт.

Вимоги до посилань

Під час написання курсової роботи здобувач вищої освіти має давати посилання на використані ним наукові, філософські, методичні джерела, матеріали результатів окремих досліджень. Посилання в тексті роботи уможливають перевірку достовірності цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, обсяг, щоб детальніше вивчити за потребою.

Посилатися потрібно на останні за датою видання. Якщо в роботі використовуються відомості з монографій, статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, то наведення номерів сторінок, ілюстрацій, таблиць та ін. є обов'язковим.

Посилання на використані джерела дають у квадратних дужках, у яких зазначається номер джерела у списку літератури, сторінки (сторінок), на які посилаються.

Усі ілюстрації і таблиці роботи мають містити посилання в тексті курсової роботи.

Слова «таблиця» і «рисунок» у тексті пишуть скорочено. Наприклад: див. табл. 1.2, див. рис. 2.4.

3.3. Вимоги щодо дотримання академічної доброчесності у процесі написання курсової роботи

Дотримання академічної доброчесності є ключовим принципом оцінювання якості виконання будь-якої наукової роботи. В історії науки плагіат, некоректні запозичення і компіляція є доволі поширеним явищем. Проблема стає дедалі актуальнішою в ситуації тотальної інформатизації, коли будь-яка людина отримала доступ до більшості наукових публікацій у світі. Доступ до них стає ще легшим за наявності безкоштовних он-лайн платформ з перекладу з більшості мов світу. За таких умов будь-яка робота може легко бути перевірена на плагіат, який наразі набуває різних форм. Зокрема виділяють навмисні і ненавмисні запозичення. Якщо говорити про курсові роботи здобувачів вищої освіти, то значна частина з них може містити ненавмисні запозичення, пов'язані з низькою правовою культурою, незнанням основних принципів права інтелектуальної власності. Ці явища значною мірою можна пояснити не тільки необізнаністю у згаданій сфері, а й високим ступенем академічної недосвідченості молодих науковців. У зв'язку із цим першочерговим завданням співробітників кафедри філософії Національного авіаційного університету є ознайомлення здобувачів вищої освіти з базовими принципами академічної доброчесності.

«Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату», а також «Порядок перевірки академічних та наукових текстів на плагіат» регулюють дотримання принципів академічної доброчесності в Національному авіаційному університеті.

Відповідно до п. 2.2. «Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату», введеного в дію наказом ректора від 16.07.2018 р. № 359/од, академічним плагіатом є:

- видання роботи, виконаної іншим автором, за свою без внесення в неї жодних змін;
- наведення в науковій праці без змін, з несуттєвими змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів) без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;
- внесення несуттєвих виправлень у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;

– подання наведених в іншому джерелі цитат із третіх джерел без зазначення, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата;

– відтворення в науковій праці поданих в іншому джерелі експериментальних або інших наукових даних без зазначення, ким саме були отримані ці дані;

– наведення власних і запозичених аргументів без належного цитування;

– парафраза — виклад своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в переробленні фразеологічних зворотів або пропозицій під час використання будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, зокрема розміщеної в мережі Інтернет);

– компіляція — неоригінальна, несамостійна праця, побудована на використанні інших творів, написання роботи на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження;

– самоплагіат — використання у новій роботі вже опублікованих результатів досліджень, видаючи їх за нові.

Курсова робота здобувачів вищої освіти в обов'язковому порядку має піддаватися перевірці на плагіат. Виявлення фактів порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час здійснення освітньої діяльності виконується передусім керівниками робіт.

Показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманий за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на плагіат і зменшений на відсоток правомірних запозичень, є головним показником відсутності плагіату.

У процесі оцінювання курсової роботи її перевірка на наявність плагіату передує усім іншим процедурам розгляду і здійснюється відповідно до «Порядку перевірки академічних та наукових текстів на плагіат» як додаток до наказу ректора від 13.12.2018 № 605/од. За недотримання академічної доброчесності, наявність невинуватених запозичень відповідальність покладається на здобувача вищої освіти, який підготував роботу. Курсова робота не допускається до захисту в разі виявлення плагіату.

Порушення і недотримання правил доброчесності не лише підриває репутацію Національного авіаційного університету, а й нівелює цінність освітнього рівня «Магістр». До порушень

академічної доброчесності також належать обман і фальсифікація наукових результатів.

Задля уникнення плагіату і дотримання академічної доброчесності здобувач вищої освіти має дотримуватися низки правил:

- самостійно опрацьовувати джерела і філософську літературу у процесі наукового дослідження;

- позначати через цитування запозичений текст. Це можна зробити через пряме цитування, у лапках (за умови неперевищення 10 % тексту такого цитування). Крім прямих, здобувач вищої освіти може робити і непрямі цитування, коли своїми словами передаються наукові ідеї, концепції теорії, з наступним посиланням на відповідне джерело. Після посилання слід дати власну оцінку наведеної інформації, зробити відповідні висновки і зауваження;

- дотримуватися точності посилання. У випадку виявлення навіть ненавмисних запозичень через некоректні посилання, це може бути підставою для відхилення роботи. Якщо таких запозичень буде декілька, робота не може бути допущена до захисту. Слід зазначити, що неприпустимим є посилання (перепосилання) на джерело, до якого здобувач не мав доступу. У процесі підготовки курсової роботи здобувачеві не дозволяється використовувати цитати невідомого походження без вказівки на відповідне джерело, час, місце його видання, а також на конкретну сторінку. Варто наголосити, що слід бути обережним і з використанням електронних джерел, при цитуванні яких слід вказувати дату звернення до джерела та його електронну адресу. Наукову репутацію здобувача вищої освіти може зруйнувати використання фіктивних посилань на неіснуючі джерела.

Загалом дотримання академічної доброчесності заохочує дотримуватися принципів законності, чесності та порядності у навчальній та науковій діяльності, принципу справедливості у взаємодії університетської громади, неупередженого ставлення його суб'єктів один до одного, принципів взаємної довіри, вільного обміну знаннями, ідеями, інформацією, принципів компетентності та професіоналізму у процесі підвищення освітнього і наукового рівня, принципу відповідальності за результати власної діяльності, принципів партнерства і взаємодопомоги у процесі взаємодії викладачів і здобувачів освіти, принципу взаємоповаги до різних, зокрема й протилежних думок.

4. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

До захисту допускається курсова робота, оформлена згідно зі встановленими вимогами та яка одержала позитивний відгук керівника. Курсова робота, змістовно завершена та оформлена належним чином, подається на кафедру щонайменше за тиждень до проведення її захисту. Керівник оцінює якість виконання запропонованого дослідження, ступінь самостійності дослідницької діяльності, обґрунтованість висновків, наявність у них елементів новизни дослідницького характеру, дає цілісне враження про переваги та недоліки курсової роботи.

Захист курсової роботи відбувається у призначений за розкладом час за участю керівника та здобувача. Подання тексту виступу у супроводі презентації слід планувати на 7–10 хвилин. В основу виступу має бути покладено актуальність обраної теми, мету, завдання та висновки.

На запитання аудиторії, що заслуховувала доповідь, відводиться 5 хвилин. Передбачається, що виконавець роботи повинен дати чіткі та аргументовані відповіді.

Результати захисту курсової роботи оцінюються за модульно-рейтинговою системою, визначеною робочою навчальною програмою дисципліни. Оцінка виставляється в індивідуальний навчальний план студента. Здобувачі вищої освіти, які не виконали або не захистили курсову роботу, не допускаються до семестрового контролю.

Курсові роботи зберігаються на кафедрі філософії протягом одного року, потім списуються в установленому порядку. Роботи, що мають наукову і практичну цінність, рекомендуються кафедрою для написання здобувачем кваліфікаційної роботи з даної або дотичної теми.

Оцінювання результатів виконання та захисту курсової роботи здійснюється комісією, відповідно до рейтингової системи, наведеної в табл. 4.1 та 4.2.

Приклад занесення підсумкової рейтингової оцінки здобувача до залікової відомості та в індивідуального навчального плану студента: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./Д, 65/Задов./Е тощо.

Оцінка фіксується на титульному аркуші роботи, у відомості та в індивідуальному навчальному плані студента.

Таблиця 4.1

Оцінювання курсової роботи

Структурний елемент / вид роботи	Критерій	Бал
Оцінювання курсової роботи керівником		
Зміст	Наявність усіх структурних компонентів, відповідність поставленим завданням та меті.	5
Вступ	Розкриття актуальності теми, визначення мети, об'єкта, предмета дослідження.	10
Основна частина	Глибина розкриття завдань дослідження. Доцільність і рівень використання джерел. Відповідність дослідницького матеріалу плану курсової роботи. Логіка викладу матеріалу. Відповідність науковому стилю. Використання методів, запропонованих у вступі. Відповідність змісту сучасним науковим дослідженням з обраної проблеми.	25
Висновки	Відповідність логіки висновків поставленим меті та завданням. Обґрунтованість висновків.	10
Оформлення	Відповідність вимогам до оформлення курсових робіт (шрифт, інтервал, поля тощо).	10
Разом за виконання курсової роботи		60
Захист роботи	Презентація.	20
	Відповіді на запитання членів комісії.	10
	Уміння відстоювати свою точку зору та вільна орієнтація в курсовій роботі для підтвердження своєї правоти.	10
Разом за захист курсової роботи		40
Разом за виконання та захист курсової роботи		100

Таблиця 4.2

Відповідність рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82–89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75–81		C	Добре (загалом правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67–74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60–66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35–59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1–34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
3. Дротянко Л. Г. Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження). К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, менеджм., бізн. і інформ. систем, 2000. С. 188—224.
4. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства: навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. і пер. К.: КНЛУ, 2002. 161 с.
5. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ 8302:2015. URL: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>.
6. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять: ДСТУ 3017:2015. URL: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf
7. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
8. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О. І. Гуроров. Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: ХНАУ, 2017. 57 с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень/ за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

Зразок титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра філософії

КУРСОВА РОБОТА
З ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ»
на тему:

Виконав:
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
___ курсу, групи № ___
ПІБ (повністю) _____

Керівник курсової роботи

(науковий ступінь, посада)

(прізвище)

(ім'я, по батькові)

Київ 202__

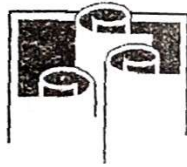
Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	X
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ КОМУНІКАЦІЇ.....	X
1.1. Категоріальний апарат теорії комунікації.....	X
1.2. Методологічні принципи дослідження комунікативних процесів.....	X
1.3. Основні етапи становлення теорії комунікації.....	X
РОЗДІЛ 2. ГЕНЕЗИС ТЕОРІЙ КОМУНІКАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНУ ДОБУ.....	X
2.1. Реалії інформаційної епохи.....	X
2.2. Пошук нових стратегій комунікації.....	X
ВИСНОВКИ	X
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	X

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

- Критичне мислення як основа комунікативної взаємодії.
- Філософська рефлексія мовної практики.
- Мисленнева і мовленнева діяльність людини в культурно-історичному процесі.
- Єдність чуттєвого і раціонального в мовленнєвій сфері людського спілкування.
- Мова як найважливіший спосіб буття людини в культурі.
- Історичний та соціокультурний аспекти взаємозв'язку мови і мовлення.
- Феномен полісемії в комунікативних процесах.
- Поняття дискурсу у філософії мови.
- Співвідношення семантики і прагматики в процесі дослідження якості комунікації.
- Філософсько-антропологічний вимір дослідження комунікативних процесів.
- Модуси людського буття в контексті комунікації.
- Основні детермінанти успішності комунікативного процесу.
- Роль філософської антропології в осмисленні комунікативних процесів.
- Філософська герменевтика як методологія філософії комунікації.
- Роль філософської герменевтики в оцінюванні успішності комунікативних процесів.
- Проблема Іншого в осмисленні комунікативних практик.
- Методологічна функція філософії культури в оцінюванні успішності комунікативних практик.
- Знаковий характер процесів комунікації.
- Особливості комунікативних процесів у різних соціокультурних практиках.
- Співвідношення індивідуального й соціального в процесі комунікації.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ	4
1.1. Поняття, мета і завдання курсової роботи.....	4
1.2. Вимоги до написання курсової роботи.....	5
1.3. Вибір та затвердження теми курсової роботи.....	6
2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
2.1. Етапи виконання курсової роботи.....	6
2.2. Складання плану курсової роботи.....	8
2.3. Підбір та опрацювання філософських джерел.....	8
2.4. Написання розділів курсової роботи.....	9
2.5. Написання висновків.....	10
3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ	10
3.1. Послідовність подання матеріалів у курсовій роботі.....	10
3.2. Основні вимоги до оформлення курсової роботи.....	12
3.3. Вимоги щодо дотримання академічної добросчесності у процесі написання курсвої роботи.....	16
4. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	19
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	22
ДОДАТОК А. Зразок титульного аркуша курсової роботи.....	23
ДОДАТОК Б. Приклад оформлення змісту.....	24
ДОДАТОК В. Орієнтовна тематика курсових робіт.....	25

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 033 «Філософія»

Укладачі:

ДРОТЯНКО Любов Григорівна
АБИСОВА Марія Анатоліївна

В авторській редакції

Технічний редактор А. І. Лавринович
Комп'ютерна верстка Л. Т. Колодіної